

SUOMEN MATKAILUSTRATEGIA VUOTEEN 2020
&
TOIMENPIDEOHJELMA VUOSILLE 2007 – 2013

SEURANTARAPORTTI
2009

Työ- ja elinkeinoministeriö
Erityisasiantuntija Lea Häyhä

TOIMENPIDEKOKONAISUUDET

- 1) Yhtenäisillä Suomi -mielikuvilla vahvempi maakuva, s. 3**
- 2) Palveluketjun katkeamattomuudella tyytyväisempiä asiakkaita, s. 5**
- 3) Sujuva saavutettavuus matkailun kehittymisen elinehto, s. 11**
- 4) Koulutuksella ja tutkimuksella vahvempi ammattitaito ja osaavaa työvoimaa, s. 18**
- 5) Infrastruktuuria kehittämällä lisää toimivuutta ja kilpailukykyä, s. 24**
- 6) Matkailuelinkeinon säädösympäristöä kehittämällä kannattavampi yritystoiminta, s. 26**
- 7) Matkailutoimijoiden työnjakoa selkeyttämällä ja verkostoitumista lisäämällä tehokkuutta kehittämiseen, s. 27**
- 8) Rahoitusta strategian mukaisesti kohdentamalla nopeampaa kasvua, s. 38**
- 9) Lisätyt toimenpiteet, s. 32**
 - Virallisen hotelliluokituksen toteuttaminen Suomessa**
 - Matkailun ja elämystuotannon osaamisklusteri**

1) Yhtenäisillä Suomi -mielikuvilla vahvempi maakuva

1. Laaja-alaisen Suomi-viestinnän toteuttaminen

Vuoden 2008 seuranta-ajankohtaan mennessä tapahtunutta:

MEK: Valmisteltiin kevään 2007 aikana matkailutoimijoiden yhteistyönä matkailullisen Suomi – brändin kuvan kulmakivet (4 c.tä). Lanseerattiin konsepti elinkeinolle elokuussa 2007 ja aktiivisesti eri tilaisuuksissa sen jälkeen. Käynnistettiin kilpailutus visualistiikasta (joka valmistui helmikuussa 2008).

Tekn tri Seppo Rainisto ja KTT Teemu Moilanen tekivät Finland Promotion Boardin/MEKin ja UM:n toimeksiannosta teoreettisen viitekehyksen brändityölle ja laativat toimenpideohjelman. Toteutettiin kysely Suomi - kuvasta runsaassa kymmenessä maassa UM:n edustustoissa ja Finpron vientikeskuksissa sekä laadittiin selvitys Suomi-kuvan nykytilasta aiemman, erittäin runsaan tutkimus- ja lähdeaineistoon perustuen.

Nimettiin uuteen MEKin organisaatioon maabrändityöstä vastaava päällikkö.

Käynnistettiin alustava brändiyhteistyö suuryritysten kanssa. Erityisesti ryhmässä ovat mukana Nokian ja Koneen edustajat.

Liittyttiin Nation Brands Indexiin MEK/Finland Promotion Board

Käynnistettiin venäläisille suunnatun Suomi-portaalin hanke Finland Promotion Board/UM yhteistyössä Sitran kanssa.

Vuoden 2008 seuranta-ajankohdan jälkeen tapahtunutta:

UM: Finland Promotion Boardin puheenjohtajuus on esityksen mukaisesti siirretty pysyvästi UM:lle. Tehtävä Suomen maabrändin kehittäminen ja kansainvälisen viestinnän koordinointi.

UM: Finland Promotion Board on laatinut toiminta- ja viestintäsuunnitelman ja ryhtynyt toteuttamaan sitä. Perustettu mm. venäjänkielinen maaportaali Info-Finlandi.ru. Asetettu (UMI A. Stubb) korkeantason valtuuskunta luomaan Suomen maabrändin perusta. Puheenjohtajana on Nokia-yhtymän hallituksen puheenjohtaja Jorma Ollila.

MEKin ylijohdaja ja brand manager ovat maabrändivaltuuskunnan sihteeristössä. Valtuuskunta on aloittanut työnsä ja sen toimikausi on vuoden 2010 loppuun.

Visit Finland - brändin visualistiikka ja brändiohjeistus (Brand Manual) on valmistunut. Brand Manualissa on ohjeet myös siitä, miten matkailuyritykset voivat hyödyntää omassa markkinoinnissaan Visit Finland - brändiä.

Maabrändihanketta ja Visit Finland-brändiä on esitelty lukuisissa eri tilaisuuksissa ympäri maata. Asiaa on esitelty systemaattisesti myös matkailutoimialan ulkopuolisille

yrityksille, yhteistyöpohjan laajentamiseksi. Neuvotteluja jatketaan myös vuoden 2009 aikana.

Visit Finland-ilme oli esillä vahvasti Etyj ministerikokouksessa Helsingissä, joulukuussa 2008.

Ensimmäiset Visit Finland-brändin mukaiset toimenpiteet ja kampanjat käynnistettiin.

Finland Promotion Board julkaisi keväällä 2009 Suomea laajasti esittelevän internet-sivuston **thisisFINLAND** . Sivusto korvaa vuonna 1995 perustetun ulkoministeriön Virtual Finland -palvelun. Tuottajana jatkaa ulkoministeriön julkisuusdiplomatiayksikön julkaisu- ja Suomi-promootioryhmä. Perustetun toimitusneuvoston puheenjohtaja on TAT-Finnfacts-ryhmän toimitusjohtaja Kari Väisänen. Ulkoministeriön ohella jäseniä ovat MEK, TEM, Tekes, Sitra, Finnfacts sekä Invest in Finland.

ThisisFINLAND on uuden sukupolven verkkopalvelu, josta löytyy web 2.0 -toiminnallisuuksia, kuten RSS-syöte ja yhteisöpalvelut Facebook, MySpace ja Flickr. Sivusto tarjoaa kansainväliselle, hyvin koulutetulle yleisölle ja nuorisolle luotettavaa ja ajankohtaista, korkeatasoista tietoa Suomesta ja sen yhteiskunnasta. Palvelusta löytyvät myös Suomen maaportaalit, venäjänkielinen www.info-finlandia.ru ja ranskankielinen www.info-finlande.fr. Espanjan- ja saksankieliset Virtual Finlandin alisivut suljetaan toistaiseksi ja avataan uudelleen mahdollisimman pian.

Sivuston sisältö ja ilme noudattavat matkailulle luotua uutta Suomi-brändimaakuvaa, joka kiteytyy neljään C:hen: credible, contrasting, creative and cool. Suomi on luotettava (Credible), siinä on myönteistä vastakohtaisuutta (Contrasting) ja luovuutta (Creative), joiden johdosta Suomi on kiva, rento ja samalla 'viileä' maa (Cool). Myös tunnus on maabrändi-ilmeen mukainen.

Portaalin uusi osoite on finland.fi, mutta sivuille pääsee myös virtual.finland.fi ja thisisfinland.fi -osoitteilla.

2) Palveluketjun katkeamattomuudella tyytyväisempiä asiakkaita

3. Asiakaslähtöisen tuotekehityksen ja tuotteistamisen kehittäminen

Vuoden 2008 seuranta-ajankohtaan mennessä tapahtunutta:

Suomella on matkailullista potentiaalia erityisesti tuoteteemoissa, jotka liittyvät lumen ja jouluun, vesistöihin ja suomalaiseen hyvinvointiin sekä tapahtumiin. Tuoteteemojen koordinoitujen kehittämisen varmistamiseksi laaditaan valtakunnalliset tuotekehitysohjelmat, joiden koordinaatiovastuu on pääosin MEKillä.

MEK on luonut toimintamallin teemojen tuotekehittämiseksi ja kehittämisen työvälineen. MEK on aloittanut myös yhteistyön valtakunnallisten teemahankkeiden kanssa, kuten hyvinvointi (Villi Pohjola), ulkoilma-aktiviteetit (Outdoors Finland –hanke) ja kulttuurimatkailun kehittäminen (opetusministeriö). Outdoors Finland –hankkeen tavoitteena on pyöräily-, melonta-, kalastus-, sauvakävely-, vaellus-, veneily-, ratsastus- ja eläinten katselutuotteiden kehittäminen ja saattaminen markkinoille.

Kehittäminen toteutetaan yhdessä Matkailun ja elämystuotannon osaamisklusterin kanssa MEKin koordinoimana, jolloin eri osapuolet jakavat ja ottavat vastuuta tuotekehityksen eri vaiheista. Teemojen tuotekehityksen ja markkinoinnin tueksi on kehitetty työkalu, tuoteprosessi. Tuoteprosessi on viisivaiheinen ja tarvitsee laajaa yhteistyöverkostoa tuekseen. Ensimmäinen vaihe on teemakohtainen valtakunnallinen seminaari, jossa jaetaan markkinatietoa trendeistä, kysynnästä, laatuvaatimuksista jne. Toinen vaihe on tuotetyöpaja, jossa työestetään yritysten tuotteita vastaamaan paremmin ulkomaista kysyntää. Työpajatyöskentelyyn voivat osallistua laatu- ja tuotekriteerit täyttävät yritykset. Kolmas vaihe on tuotetestaus, jossa mitataan tuotteiden sopivuus kansainvälisille markkinoille. Muotona joko matkanjärjestäjien tutustumismatkat tai mystery shopping-tyyliset tuotetestaukset tai molemmat yhdistettynä. Neljäs vaihe on myyntiworkshop, joka voi olla joko alueellinen tai teemakohtainen workshop tai valtakunnallinen Purpuri (aik. 2010).

TEM: Tuotekehityshankkeiden alueellinen tiedotus on käynnistetty ja kohdennettu lähes kaikkiin TE-keskusalueisiin ja alueellisiin toimijoihin yhteistyössä MEKin ja matkailun toimialajohtajan kanssa.

MMM:n rahoituksella on koottu Kalastusmatkailun kehittämisen valtakunnallinen toimenpideohjelma 2008 - 2013 (MMM:n julkaisu 2/2008). Ohjelmassa määritellään kalastusmatkailun kehittämistavoitteet tuleville vuosille sekä kehittämisen avainalueet ja toimenpide-ehdotukset kalastusmatkailuelinkeinon kilpailukyvyyn ja toimintaedellytysten vahvistamiseksi.

Matkailun teemaryhmä on koonnut valtakunnallista kylämatkailun kehittämisohjelmaa, jonka toteuttaminen keväällä 2008 aloitettiin 12 pilottikylän valinnalla. Koska Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman valtakunnallinen hankerahoitus ei käynnistynyt vielä vuonna 2008, kehittämisohjelman koordinaatio-osa ei kuitenkaan pääse liikkeelle samaan aikaan kylien omien kehittämishankkeiden kanssa, joten ohjelman käynnistyminen viivästyy.

OPM on asettanut kulttuurimatkailun työryhmän, jonka tehtävänä on käynnistää valtakunnallisen matkailustrategian ja kulttuuriviennin kehittämissuunnitelman mukaisia valtakunnallisia toimia kulttuuriin pohjautuvien tuotteiden kehittämiseksi. Keskeiset kehittämistoimet ovat tietopohjan tuottaminen, tilastointi- ja seuranta järjestelmän kehittäminen sekä kulttuuri- ja matkailualan toimijoiden vuoropuhelun edistäminen.

TEM ja OPM ovat toteuttaneet nouseville matkailukohteille suunnatun Destination of Excellence in Finland –kilpailun (ns. DEEF-hanke) osana Euroopan komission European Destinations of Excellence -hanketta (ns. EDEN -aloite). Kilpailulla rohkaisti paikallisen kulttuurin ja elämäntavan hyödyntämistä matkailupalvelujen tuotteistamisessa ja sitä kautta pyrittiin vahvistamaan kulttuurimatkailun roolia Suomen matkailutarjonnassa. Kilpailuun osallistui 29 nousevaa matkailukohdetta ja voittanut kohde julkistettiin 3.6.2008 TEMin matkailun ajankohtaisseminaarissa. Voittajakohde palkitaan myös Euroopan komission Matkailufoorumissa 18.-19.9.2008 Bordeaux'ssa ja se pääsee osaksi laajaa eurooppalaista matkailukohteiden verkostoa.

Tekesin Vapaa-ajan palvelujen tutkimus- ja kehittämissuunnitelma vuosille 2007 – 2009:

Yritysten kehittämishankkeisiin on 31.3.2008 mennessä myönnetty yhteensä 1 630 000 euroa 15 hankkeeseen, joiden kokonaisvolyymi on 3 000 000 euroa. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen tutkimushankkeisiin on myönnetty rahoitusta 1 210 000 euroa 7 hankkeeseen, joiden kokonaisvolyymi on 1 500 000 euroa. Ohjelman tavoitteena on rahoittaa vuoden 2009 loppuun mennessä yrityshankkeita 2 800 000 eurolla ja tutkimushankkeita 3 500 000 eurolla.

Yritysten hankkeet suuntautuvat monipuolisesti vapaa-ajan palveluihin ja painottuen liikuntapalveluihin. Tietotekniikan kehittäminen on mukana tavalla tai toisella useimmissa hankkeissa. Tutkimushankkeet kohdistuvat samoin monipuolisille vapaa-ajan alueille. Tyypillisiä ovat liikuntaa, tapahtumajärjestelyjen erikoisosaamista, yritysverkoston palveluprosesseja, tulevaisuuden hotelliasumista ja vapaa-ajan palveluja tukevaa, soveltavaa tietotekniikkaa ja mobiilitekniikkaa kehittäviä hankkeita. Yritysten rahoitusosuuden tulee olla tutkimushankkeissa tyypillisesti 15 – 25 %.

Vuoden 2008 seuranta-ajankohdan jälkeen tapahtunutta:

OPH: Asiakaslähtöisyyttä ja markkinointiviestinnän osaamista on vahvistettu matkailualan perustutkinnon tarkistetuissa tutkinnon perusteissa, jotka otetaan käyttöön 1.8.2009.

OPM:n kulttuurimatkailun työryhmän esityksessä kulttuurin matkailullista tuotteistamista edistäväksi toimintaohjelmaksi 2009-2013 on määritelty konkreettiset toimenpiteet, joilla aktivoidaan ja tuetaan kulttuuriin pohjautuvien matkailutuotteiden ja -palveluiden tuotteistamista.

Tekesin Vapaa-ajan palvelujen tutkimus- ja kehittämissuunnitelma vuosille 2007 – 2009:

Yritysten kehittämishankkeisiin on 22.5.2009 mennessä myönnetty yhteensä 3 527 000 euroa 25 hankkeeseen, joiden kokonaisvolyymi on 6 908 000 euroa. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen tutkimushankkeisiin on myönnetty rahoitusta 2 437 000 euroa 14 hankkeeseen, joiden kokonaisvolyymi on 3 610 000 euroa. Ohjelmasta on tehty

Tekesin sisäinen väliarviointi, jonka tulosten perusteella ohjelmalle pyritään saamaan jatko vuosille 2010-2012. Jatkosta päätetään kesäkuun 2009 loppuun mennessä. Hankkeet ovat nähtävissä internetsivulla <http://akseli.tekes.fi/opencms/opencms/OhjelmaPortaali/ohjelmat/Elamys/fi/etusivu.html>

MMM on myöntänyt rahoituksen kalastusmatkailuportaalin rakentamista varten. Portaali liitetään osaksi MEK:in Suomi-portaalia. Tämän hetken tavoite on, että kalastusmatkailun perussivusto olisi reaaliajassa lokakuussa. Sivuja on tarkoitus täydentää tämän jälkeen mm. alueellisella aineistolla, joten projekti jatkunee ensi vuoden puolelle.

TEM: Vuonna 2008 julkaistun EDEN kilpailun voittajan ja neljän parhaan kesken kehitetään kansallista ja kansainvälistä (EU) yhteistyöverkosta. Kilpailun voitti Wild Taiga Kainuusta ja neljä muuta parasta olivat Saimaan Charmantit, Koli ja Kivikeskus Juuasta, Niinisaari Saaristoidylli Puumalasta ja Joulukka Rovaniemeltä.

*Lomalaidun ry on käynnistänyt Teemapohjaisen **kylämatkailun** kehittämisen – valtakunnallisen koordinaatiohankkeen. Hankkeen tehtävänä on johtaa ja koordinoita kahdentoista pilottikyläksi valitun matkailukylän kehitysprosessia. Kehittämisen painopisteet ovat:*

- 1) Kylämatkailun toimintamallin kehittäminen
- 2) Tuotekehitys ja markkinakanavien selvittäminen
- 3) Tiedonvälitys ja osaamisen lisääminen

Hanketta rahoitetaan Manner – Suomen maaseudun kehittämisohjelmasta ja sen toiminta aika on 2009 – 2011.

Hankkeen projektipäällikkönä aloitti 23.3.2009 Susanna Kulmala. Yhteystiedot: t. +358 (0)50 5960 901 susanna.kulmala@mtk.fi Lomalaidun ry c/o MTK, Simonkatu 6, PL 510, 00100 HELSINKI

MEK: *Matkailun edistämiskeskuksen yhteistyö valtakunnallisten teemahankkeiden ja muiden toimijoiden kanssa jatkuu: mm. Outdoors-kehittämisohjelma, kylämatkailun kehittämishanke yhteistyössä Matkailun teemaryhmän kanssa sekä Opetusministeriön kulttuurimatkailun kehittäminen.*

Outdoors Finland – aktiviteettien kehittämisohjelman kansainvälinen hanke käynnistyi helmikuussa 2009. MEK hallinnoi hanketta ja koordinoi käytännön toimenpiteitä. Hanke tähtää kansallisen koordinaation kautta pienten ja hajanaisten matkailun ohjelmalveluyritysten tuotteiden parempaan hyödyntämiseen Suomen matkailupalvelujen ulkomaan markkinoinnissa. Ohjelmaa toteuttavat MEK, Matkailun teemaryhmä, Matkailun ja elämystuotannon osaamisklusteri, matkailuyrittäjät ja muut aktiviteetti- teemoja kehittävät tahot. Pää tavoitteena on: verkostoitumisen kautta vahvemmaksi. Kevään ja kesän 2009 toimenpiteet keskittyvät teemakohtaisten tuotekriteerien määrittämiseen, reitteihin sekä tutkimuksiin.

Tuoteteemojen koordinoitun kehittämisen tueksi on laadittu kahdeksan teemakohtaista kehittämisstrategiaa kansainvälisille markkinoille. Strategiat on tehty seuraavista tuotekokonaisuuksista: Vaellus ja sauvakävely, melontamatkailu, pyöräilymatkailu,

hevosmatkailu, wildlife matkailutuotteet, hyvinvointimatkailu, kulttuurimatkailu sekä talvimatkailu. Strategiati löytyvät Matkailun edistämiskeskuksen Internet-sivulta www.mek.fi kohdasta Tutkimukset ja tilastot – tutkimukset aiheittain.

Kevään ja syksyn 2009 aikana perustetaan markkinoinnin ja tuotekehityksen teema-kohtaisia koordinoitiryhmiä ohjaamaan kehittämisstrategioissa esitettyjen kokonaisuusien viemistä käytännön tasolle.

Tuotekehitysprosessiin kuuluvia valtakunnallisia tuotekehitysseminaareja on pidetty neljä: vesistömatkailu (Kuopio 03/08), maa-aktiviteetit (Kuhmo, 05/08), risteilymatkailu (Helsinki, 11/08) ja hyvinvointimatkailu (Tampere, 03/09). Tulossa on kulttuurimatkailuseminaari (Turku, 09/09). Tuoteprosessin toisen vaiheen tuotetyöpajoja on järjestetty kesäaktiviteettien osalta viisi (kevät ja syksy 2008) ja suunnitteilla on neljä hyvinvointimatkailun tuotetyöpajaa lokakuussa 2009. Kansainvälinen kesäaktiviteetti-myynnitapahtuma pidetään Kolilla syyskuussa 2009.

5. Valtakunnallisen sähköisen informaatio- ja kauppapaikan luominen

Vuoden 2008 seuranta-ajankohtaan mennessä tapahtunutta:

Maaportaali -projektin 1. vaiheessa keskityttiin järjestelmän yksityiskohtaiseen konseptointiin, sen palvelujen/toimintojen määrittelyyn sekä yhteistoiminnan prosessimalleihin. Työ päättyy suunnitellusti 30.6.2008 mennessä tekniseen toteuttamissuunnitelmaan. Tulosten hyväksynnän jälkeen hanke voi siirtyä toteutukseen (2. vaihe), joka puolestaan kestää 10 kk. Näin ollen maaportaali, jonka tuleva web-osoite on www.visitfinland.com, on suunniteltu julkaistavaksi yleisölle kesäkuussa 2009. Hankkeen laajuus koko matkailuelinkeinon yhteisenä sähköisen kaupankäynnin alustana tekee siitä haastavan. Se edellyttääkin matkailualan toimijoiden, teknisen toteuttajan ja MEKin välistä tiivistä, aitoa yhteistyötä.

Maaportaalissa hyödynnetään viimeisintä teknologiaa, esimerkiksi suositustyökaluja. Portaali tarjoaa matkailuelinkeinolle mahdollisuuden esitellä tuotteita, asiakkaille mahdollisuuksia vertailla niitä ja tehdä varauksia. Yhteisöllisyyspalvelut antavat asiakkaille mahdollisuuden myös kommunikoida keskenään. Mobiilipalvelut täydentävät kokonaisuutta.

Vuoden 2008 seuranta-ajankohdan jälkeen tapahtunutta:

Suomen maaportaali valmistuu kesällä 2009.

6. Asiakkuuksien ja asiakkuusprosessien hallinnan tason parantaminen

Vuoden 2008 seuranta-ajankohtaan mennessä tapahtunutta:

MMM on myöntänyt vuodelle 2008 maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän poikkihallinnollisen **matkailun teemaryhmän** toimintaan 145 000 euroa. Teemaryhmä toteuttaa matkailustrategiaa mm. teemakohtaista kehittämistyötä edistämällä ja kokoamalla sekä laadun kehittämistyökaluja parantamalla.

TE-keskukset rahoittavat yritysten kehittämishankkeiden lisäksi yritysten toimintaympäristöä ja yritysten koulutusohjelmia. Toimialapäälliköiden matkailua koskevissa rahoituslinjauksissa on huomioitu laadun ja turvallisuuden suositeltavan tukemisen lisäksi sähköisen kaupankäynnin kehittämiseen liittyvät kehittämishankkeet. Ympäristökysymykset on todettu myös tärkeiksi hankkeiden tavoitteiksi.

Laatutonni-työkalua on kehitetty lisäämällä siihen turvallisuus- ja ympäristöosuudet. ”**Palvelua Sydämellä**” –työkirja on päivitetty. ”**Laatutonni**”, ”**Palvelua Sydämellä**” ja ”**Maakuntien parhaat**” laadunkehittämistyö jatkuu.

Matkailun **turvallisuuspassi** – koulutusta (ns. MATUPA-hanke) hotelli- ja ravintolaaloille sekä hiihtokeskuksille ja ohjelmapalvelualoille on toteutettu Lapissa vuosina 2006 - 2007. Myös kouluttajia on koulutettu 2007 ja laadittu oppimateriaalia. MATUPA-hanke on toteutettu Lapin lääninhallituksen ESR-rahoituksella.

Rovaniemen koulutuskuntayhtymä on yhteistyössä Lapin lääninhallituksen, Lapin TE-keskuksen, Lapin liiton ja Elämystuotannon osaamiskeskuksen, Lapin ympäristökeskuksen ja yritysten kanssa käynnistämässä Matkailun turvallisuushanketta, jonka tavoitteena on Lapin matkailustrategiaan ja sisäisen turvallisuuden ohjelmaan kytkeytyen pilotoida valtakunnallisestikin hyödynnettävä turvallisuusstrategia.

”**Tunne Turvaa**” -koulutuksia on järjestetty vuonna 2007. Tunne turvaa -kouluttajien sekä Palvelua Sydämellä -valmentajien osaamista on koulutuksen ja kriteereiden laadun avulla parannettu.

Vuoden 2008 seuranta-ajankohdan jälkeen tapahtunutta:

Palvelua Sydämellä -valmennusohjelmasta kehitetään myös lyhyempiä, eri ryhmille kohdennettuja asiakaspalvelukoulutuksia. Palvelua Sydämellä -verkoston kouluttajia on koulutettu 2008 ja 2009.

Eri **laatutyökaluja** on hiottu yhteensopiviksi ja päällekkäisyyksiä on karsittu ja muodostettu niistä ns. **Laadun Portaat**. Tavoitteena on, että työkalut täydentäisivät toisiaan.

MATUPA: Passikoulutusta pidettiin alueella hyvin tarpeellisena ja ajankohtaisena, ja Lapin matkailustrategiaan on merkitty turvallisuuspassikoulutus keinona matkailun turvallisuuden edistämiseksi. Passin vaikutukseen turvallisuuden parantamisessa uskottiin myös laajemmalti. Sisäisen turvallisuuden ohjelma (Elinkeinoelämän ja viran-

omaisten yhteinen strategia yrityksiin kohdistuvien rikosten ja väärinkäytösten torjumiseksi) kirjasi tavoitteekseen edistää turvallisuuspassi-hanketta niin, että se otetaan käyttöön valtakunnallisesti.

Passikoulutuksen toteuttamisen ja kehittämisen päävastuu on jaettu kolmelle eri taholle. Suomen Pelastusalan Keskusjärjestön keskeisenä tehtävä on passikoulutusten rekisteröinti ja neuvonta. Kurssinjohtajien koulutuksesta ja opetusmateriaalin kehityksestä päävastuun kantaa Lapin Urheiluopisto. Matkailu- ja ravintolapalvelut MaRa ry:n roolina on passikoulutuksen edistäminen ja markkinointi.

Matkailun turvallisuusjärjestelmä: *Lapissa on aloitettu laaja-alainen, matkailuelinkeinon, viranomaisten ja muiden matkailutoimijoiden välinen verkostoyhteistyö matkailun turvallisuusjärjestelmän luomiseksi. Työ on alkanut 1.6.2009 TE-keskuksen rahoittamalla, puolitoistavuotisella hankkeella nimeltä "Lapin matkailun turvallisuusjärjestelmä - verkosto, koulutus ja ennakointi". Matkailun turvallisuusjärjestelmän tavoitteena on Lapin matkailustrategiaan ja sisäisen turvallisuuden ohjelmaan kytkeytyen pilotoida valtakunnallisestikin hyödynnettävä turvallisuusstrategia.*

3) Sujuva saavutettavuus matkailun kehittymisen elinehto

7. Matkailuelinkeinon tarpeiden huomioiminen Suomen liikennejärjestelmän kehittämisessä

Vuoden 2008 seuranta-ajankohdan jälkeen tapahtunutta:

Lapin tiepiiri vetää Tiehallinnon valtakunnallista matkailutyöryhmää, joka kokoontuu kaksi kertaa vuodessa käsittelemään matkailuelinkeinoon vaikuttavia tieliikenteen ajankohtaisia asioita. Hämeen, Turun, Uudenmaan ja Vaasan tiepiirissä on meneillään yhteinen matkailuselvitys, jonka ohjausryhmänä toimii HTUV - matkailuyhteistyöryhmä. Lisäksi Lapin tiepiirissä toimii tieliikennetyöryhmä, joka koostuu strategisista asiakkaista, ja siinä on matkailuelinkeinon edustaja mukana

Jokaisessa tiepiirissä on nimetty matkailuyhdyshenkilö.

8. Maahantulomuodollisuuksien sujuvoittaminen

Vuoden 2008 seuranta-ajankohtaan mennessä tapahtunutta:

UM: Viisumivelvollisten matkailijoiden maahantulolupien saantia on tehostettu nopeuttamalla viisumikäsitteilyä uusilla toiminnallisilla ja tietoteknisillä ratkaisuilla

UM: Suomen edustustojen liike- ja lomamatkailijoille annettavia viisumipalveluja on kehitetty nopeuttamalla hakemusten käsittelyaikoja.

Vuoden 2008 seuranta-ajankohdan jälkeen tapahtunutta:

UM: Kehitetään edelleen Suomen edustustojen liike- ja lomamatkailijoille suunnattua viisumimenettelyä koskevaa tiedottamista tavoitteena nopeuttaa hakemusten käsittelyä.

UM: UM on käynnistänyt v.2009 viisumihakemusten käsittelyyn liittyvän kehittämissuunnitelman, jonka puitteissa kokeillaan ajanvarausjärjestelmän ja nettihakemisen käyttöönottoa sekä viisumihakuprosessin osittaista ulkoistamista pilot-tiedustustoissa. Saatujen kokemusten perusteella käytäntöä voidaan laajentaa. Vuonna 2009 voimaantulevan EU:n viisumiasetuksen perusteella viisumeihin liitetään biometriikka sormenjälkien muodossa. Tämä tulee lisäämään maahantulolupien teknistä turvallisuutta ja luotettavuutta sekä helpottamaan bona fide -matkailijoiden rajanylitystä.

9. Sujuvien liikenneyhteyksien turvaaminen

Vuoden 2008 seuranta-ajankohtaan mennessä tapahtunutta:

Joukkoliikenne

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla on vuoden 2008 talousarviossa ja tähän liittyvissä kehyspäätöksissä päätetty valtion osallistumisesta suurten kaupunkiseutujen joukkoliikenteen tukemiseen palvelutasoa nostamalla vuodesta 2009 alkaen. Vuosille 2009 – 2011 määrärahoja on varattu yhteensä 22,5 miljoonaa euroa.

Liikennepoliittinen selonteko

Hallitus antoi huhtikuussa 2008 eduskunnalle liikennepoliittisen selonteon, johon sisällytettiin maaliskuussa 2008 tehdyn kehyspäätöksen mukaiset perusväylänpidon, liikenneväylähankkeiden ja joukkoliikenteen rahoitusesitykset.

Liikenneyhteyksiä turvaavia ja matkailupalveluja hyödyntäviä uusia hankkeita vaalikaudella 2007 – 2011 ovat mm. pääkaupunkiseudun kehäradan suunnittelun aloittaminen v. 2009, E18 Koskenkylä – Kotka moottoritien rakentamisen aloittaminen, Pohjanmaan radan kunnostus I vaihe, Kokkola – Ylivieska lisäraiteen rakentaminen, Rovaniemi – Kemijärvi ja Seinäjoki – Vaasa (aloitus v. 2010) rataosien sähköistäminen sekä Lahti – Luumäki rataosan kunnostaminen (valmis v. 2010) Hallitusohjelmassa on tehty periaatepäätökset myös mm. Ylivieska – Iisalmi ja Hyvinkää – Hanko rataosuuksien sähköistämisestä (v. 2011 jälkeen). Lisäksi valtio osallistuu Helsingin ja Espoon välisen metroradan rakentamiskustannuksiin 30 prosentilla. Hankesalkkuun on sisällytetty myös useita tieyhteyksien kehittämishankkeita.

Lentoliikenne

Rovaniemi – Murmansk lentoyhteyden uudelleen avaamista on esitetty Barentsin matkailun sektoriohjelmassa 2006 – 2013.

LVM: LVM, Varkauden kaupunki ja Savonlinnan seudun kuntayhtymä ovat sopineet lentoliikenteen järjestämisestä Helsingistä kolmiolentona huhtikuun lopusta 2008 lokakuun loppuun 2010 saakka. Lentoliikennesopimus on tehty kilpailutuksen jälkeen Finncomm Airlines lentoyhtiön kanssa.

Junaliikenne

LVM: Helsingin ja Pietarin välinen nopea junaliikenne alkaa todennäköisesti vuonna 2010. Matka-aika lyhentyy 3 – 3,5 tuntiin nykyisestä 5 -6 tunnista. Matkustajamäärän Helsinki-Pietari välillä on arvioitu nousevan nykytasosta (n. 337000) kolminkertaiseksi viiden vuoden kuluessa. Liikenteeseen tulee neljä pendolinotyyppistä matkustajajunaa. Parantamalla infrastruktuuria on mahdollista saavuttaa suurin osa matka-aika-tavoitteesta, kun Suomen puolella Lahti-Luumäki – rataosa valmistuu vuoden 2010 aikana. Myös Venäjän puolella parannetaan Pietarin ja rajan välistä rataosuutta samanaikaisesti.

*Ratahallintokeskus sai toukokuussa 2008 valmiiksi myös selvityksen, jonka lähtökohdiana oli selvittää **Heli-radan** (Helsinki–Loviisa–Kotka–Luumäki) mukainen ratakäy-*

täviä. Muut tutkitut vaihtoehdot ovat olleet nykyisen yhteyden parantaminen, Porvoo – Koskenkylä – Kouvola, Porvoo – Kotka – Luumäki sekä Porvoo – Kotka – Vaalimaa. Samassa yhteydessä tarkasteltiin, olisiko Helsingin ja Pietarin välinen ratayhteys syytä johtaa kulkemaan Helsinki-Vantaan lentoaseman kautta. Rataa selvitetään ensisijaisesti henkilöliikenteen kannalta.

Helsinki-Vantaan lentokentälle vievän **kehäradan** rakentaminen alkaa vuonna 2009 ja on tarkoitus saada valmiiksi vuonna 2014.

Suora **yöjunaliikenne Helsingistä Kemijärvelle** jatkui taas 29.2.2008 alkaen. Yhteys katkesi syyskuussa 2006 VR:n muutettua Helsinki-Kemijärvi -yöjunan kaikki makuuvaunut uudentyypisiksi kaksikerrosvaunuiksi, joilla ei VR:n mielestä ollut mahdollista liikennöidä sähköistämättömällä Kemijärven rataosuudella ilman suuria investointeja. Liikenne- ja viestintäministeriö teki 11. kesäkuuta 2007 VR Osakeyhtiön kanssa sopimuksen junaliikenteen ostoista. Liikenteen jatkamisen edellytyksenä on ollut että Rovaniemen ja Kemijärven välisellä sähköistämättömällä rataosuudella tarvittavat kaksi aggregaattivaunua saadaan käyttöön. Aggregaattivaunut syöttävät makuuvau- nuille virtaa.

Liikenne- ja viestintäministeriön ja VR:n sopimus kestää vuoden 2011 loppuun. Ministeriö käyttää sopimuskauden aikana liikenteen tukemiseen yhteensä enintään 4,93 miljoonaa euroa. Summaan sisältyy aggregaattivaunujen hinta, joka on yhteensä noin 1,5 miljoonaa euroa.

Kolarin yöjunaliikenteen jatkamista pidetään matkailuelinkeinon kannalta välttämättömänä. Liikenteen jatkuminen 2010-luvulla edellyttää, että liikenne- ja viestintäministeriö ja VR Oy neuvottelevat ratkaisun uuden makuuvaunukaluston hankinnasta valmiiksi vuoteen 2010 mennessä. Lisäksi Kolarin radan peruskorjaus on tarkoitus aloittaa vuoden 2011 jälkeen. Peruskorjauksen taso riippuu siitä, tuleeko rataosuudelle kaivostoiminnan seurauksena tarvetta raskaisiin kuljetuksiin.

Laivareittiyhteydet

Hallitusohjelmaan on kirjattu: Suomalaisen merenkulun kilpailukykyä parannetaan tärkeimpien kilpailijamaiden tasolle EU:n sallimilla tukimuodoilla ja varustamoverotusta uudistamalla. Laki meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyyn parantamisesta (miehistökustannusten tuki) ja lait eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta tulivat voimaan 1.3.2008. Samoin väylämaksujen ylikatteellisuuden poistamiseksi väylämaksuja on alennettu keskimäärin 10 %. Tätä koskeva väylämaksulain muutos tuli voimaan 1.1.2008.

LVM: **Merenkurkun liikenteen** liikennepalvelua koskeva Länsi-Suomen lääninhallituksen ostosopimus oli voimassa vuoden 2007 loppuun. Vuoden 2007 taloustietojen mukaan liikenne oli edelleen tappiollista. Henkilöliikenteen kehitys ei ole mm. liikennöintitaukojen takia toteutunut suunnitellusti. Sen sijaan rahtiliikenne on jatkanut kasvua. Henkilöliikenteessä kasvusuuntaa onkin kohdistettava jatkossa matkailuliikenteen suuntaan.

Merenkulkuliikenteen kannattavuudesta tehtiin konsulttiselvitys ja tämän jälkeen lääninhallitus kilpailutti liikenteen vuosiksi 2008 – 2009. Suomen ja Ruotsin valtiot ovat lupautuneet tukemaan liikenteen jatkamista tänä aikana.

Saariston yhteysalusliikennepalvelujen oston on osoitettu vajaan 8 miljoonan euron vuosittainen määräraha, Määrärahaa ei ole tarkoitus käyttää saaristoliikenteen laiturien kunnostamiseen. Monet yhteysalusliikenteen käyttämät laiturit ovat kuitenkin rapistuneet ja vaatisivat kunnostusta. Liikenne- ja viestintäministeriö aikoo asettaa työryhmän määrittelemään saariston matkojen ja kuljetusten kohtuullinen, tavoitteellinen peruspalvelutaso sekä täsmentämään saariston yhteysalus- ja maantielauttapalvelujen hankintamenettelyjä.

Saimaan kanavan uutta vuokrasopimusta koskevat neuvottelut Suomen ja Venäjän federaation välillä pyritään saamaan virkamiestasolla päätökseen tämän vuoden loppuun mennessä. Arvion mukaan uusi vuokra olisi huomattavasti nykyistä suurempi. Jotta kanavaliikenteen kilpailukyky säilyisi, ei vuokrankorotusta ole tarkoitus periä kokonaan kanavan käyttäjiltä. Korotettu vuokra tulisi voimaan aikaisintaan vuonna 2010.

Maantieliikenne

LVM: Henkilöliikennelain kokonaisuudistus aloitettiin viime hallituskaudella säätämällä uusi taksiliikennelaki, joka tuli voimaan 1.8.2007. Linja-autoliikennettä koskevan lainsäädännön uudistus on aloitettu ja sen on tarkoitus tulla voimaan joulukuussa 2009.

Tiehallinto: Tiehallinto turvaa matkailullisesti merkittävien teiden kunnossapidon erityisesti talviesongin aikana. Keväällä kelirikko aiheuttaa paikoitellen ongelmia bus-siryhmien liikkumiselle: ongelmat on pyritty minimoimaan ennakkotiedottamisen avulla, jolloin kiertoreittien käyttäminen ja luvan saaminen painorajoitetulla tiellä liikkumiselle on onnistunut.

Matkailuteiden osalta Tiehallinnon roolina on myöntää matkailutie-opasteet ja toimia suosituksenantajana matkailutie-statuksen saamiseksi. Ongelmana monien matkailuteiden osalta on projektirahoituksen päättymisen ja toimijoiden sitoutuminen matkailutien kehittämiseen. Lapin yliopistossa valmistui vuonna 2007 Tiehallinnon tilaama tutkimus Revontulentie-matkailutiestä. Tutkimustuloksissa on esitetty keinoja matkailutien tunnettuuden lisäämiseksi ja tien kehittämiseksi.

Kevyen liikenteen väyliä matkailukeskusten läheisyyteen on vaikea toteuttaa nykyisellä tienpidon rahoituksella. Tiepiirien toiminta- ja taloussuunnitelmissa on kuitenkin esitetty rakennettavaksi matkailua palvelevia kevyen liikenteen väyliä lähivuosina. Esimerkiksi Lapissa toteutetaan Levillä, Ylläksellä ja Pyhällä neljä kevyen liikenteen väylän investointia vuosina 2009–2010.

Vuoden 2008 seuranta-ajankohdan jälkeen tapahtunutta:

LVM: Suomi ja Venäjä ovat päässeet yhteisymmärrykseen uusien lentoreittien avaamisesta. Uudet reitit tulevat väleille Kittilä-Moskova, Kuusamo-Moskova, Ivalo-Moskova sekä Kuopio-Moskova.

LVM: Venäjän puoleisen infrastruktuurin parannustyöt tulevat valmistumaan varsinaisen nopeajunaliikenteen osalta vuoteen 2011 mennessä.

Kasvat matkustajamäärät ja uusi nopeajunaliikenne asettavat korkeat vaatimukset myös viranomaistoiminnalle. Venäjän rajavartiopalvelu aloitti syksyllä 2008 kokeilun liikkuvissa junissa tehtävistä tarkastuksista ja sai toimeksiannon tarkastusteknologian kehittämiseksi maiden välisessä rautatieliikenteessä. Suomi on ensimmäinen maa, jonka kanssa kyseinen pilottihanke käynnistetään. Arvioita siitä, milloin uusi tarkastuskäytäntö tulisi voimaan, ei Venäjän viranomaisilla vielä ole.

Matka-aikatavoitteen saavuttaminen edellyttää, että samalla junalla ajetaan koko matka Helsingistä Pietariin. Uudet junat ovat teknisiltä ratkaisuiltaan sellaisia, että ne pystyvät liikennöimään kummallakin puolella rajaa.

Mikäli aikataulutukset tulevat pitämään paikkansa, ensimmäiset junat tulevat koe-ajoon Venäjälle syyskuussa 2009. Junat testataan molempien maiden rataverkolla. Uuden junan nimeksi on annettu "Allegro". Liikennöinnin on tarkoitus alkaa heinäkuusta 2010 alkaen siten, että uudella kalustolla ajetaan joitain Sibelius-junan vuoroja. Joulukuussa 2010 on tarkoitus siirtyä kokonaan uuden nopean kaluston käyttöön.

Saaristoliikenteen joustavaa palvelutasoa ja liikenteen kilpailuttamista pohtinut työryhmä ehdottaa saaristoliikenteen kehittämiseksi muun muassa yhteysalusliikenteen maksuttomuutta kaikille ja tarjottavan palvelutason yhtenäistä määrittelyä.

Turun ja Helsingin välinen moottoritie vihittiin käyttöön 16.3.2009. Uusi tie säästää kustannuksia, lyhentää matka-aikoja sekä parantaa niiden ennustettavuutta. Liikenneturvallisuus paranee selvästi.

Hallitusohjelman mukaan Eurooppatie 18 toteutetaan Venäjän rajalle saakka moottoritietasoisena vuoteen 2015 mennessä. Tämän toteuttamiseksi tarvitaan vielä huomattava suunnittelu- ja rakentamisponnistus, joka sisältää neljä suurta väylähanketta:

- Kehä III:n parantamisen 2. vaihe
- Koskenkylä–Kotka
- Haminan ohikulkutie
- Hamina–Vaalimaa.

Haminan ohikulkutien rakentamisen toivotaan käynnistyvän jo vuonna 2010. Myös Koskenkylä–Kotka-yhteysvälin toteuttaminen elinkaarihankkeena edellyttäisi alustavine töineen alkurahoitusta jo 2010. Kehä III:n itäpään toimivuuden parantaminen on myös erittäin tärkeää Vuosaaren sataman toiminnalle. Hamina–Vaalimaan aika tulee myöhemmin.

10. Matkailuliikenneinformaation ja -palveluiden käytön sekä opasteiden kehittäminen

Vuoden 2008 seuranta-ajankohtaan mennessä tapahtunutta:

LVM: Matkailijoita opastetaan jatkossa myös ruskeapohjaisilla liikennemerkeillä. Uudet opastusmerkit kertovat entistä tarkemmin vapaa-ajan matkailukohteista ja -palveluista. Uusia ruskeapohjaisia merkkejä on 17; niistä 11:ssä on täysin uusi tunnus. Uusista merkeistä selviää entistä yksilöidymmin, millaisesta matkailukohteesta on

kyse. Nähtävyyksistä oman merkkinsä saivat museo, maailmanperintökohde, luontokohde, eläintarha ja näköalapaikka, aktiviteeteista huvipuisto ja golfkenttä. Maaseutuyrityksiä kuvaavat aamiaismajoituksen, käsityöpajan, kotieläinpihan, suoramyynnin ja ratsastuspaikan merkit. Osa aiemmin sinisistä merkeistä vaihtuu ruskeapohjaisiksi. Näitä ovat uintipaikka, kalastuspaikka, hiihtohissi, mökkimajoitus sekä muu nähtävyys eli hannunvaakuna.

Merkkien uusi pohjaväri perustuu kansainväliseen suositukseen, jonka mukaan matkailukohteiden ja -palveluiden merkkien tulisi olla ruskeita. Osa tunnuksista on kansainvälisiä, osa vain Suomessa käytettäviä. Aiemmin Suomessa on ollut vain yksi ruskeapohjainen, matkailutiestä kertova liikennemerkki.

Tieliikenneasetuksen muutos ruskeapohjaisista liikennemerkeistä tuli voimaan 26. helmikuuta 2007. Yksi tärkeimmistä asioista uudessa palvelukohteiden viitoitusohjeessa on opastelupien määräaikaisuus ja lausuntojen pyytäminen tarvittaessa kattojärjestöiltä. Tällä menettelyllä pyritään varmistamaan palvelukohteen laatu ja opasteiden ajantasaisuus.

LVM:n toteuttama ja ylläpitämä Matka.fi valtakunnallinen aikataulupalvelu ulkoistettiin loppuvuodesta 2006 Tieliikelaitokselle (nykyisin Destia Oy). Matka.fin ylläpito ja kehittäminen oli tarkoitus toteuttaa siten, että nykyiset tiedontuottajat ja muut mahdolliset hyötyjät rahoittavat jatkossa koko palvelun. Tavoiteaikataulu sopimuksessa on kolme vuotta.

Muita tiedontuottaja- ja rahoittajatahoja ovat Tiehallinto, joka tulee jatkossa ylläpitämään palvelussa käytettävää pysäkki- ja terminaalitydostoa (digistop) eli integroidaan sen osaksi Digiroadia. VR tuottaa junatiedot, Finavia lentoliikennetiedot, Merenkululaitos laivaliikenteen tiedot, lääninhallitukset linja-autoliikenteen tiedot ja taksiasemien tiedot ja YTV alueensa liikennetiedot. Kaikki ao. tahot rahoittavat myös palvelua. Lisäksi tietoja kerätään kahdeksasta kaupungista. Tulevaisuudessa rahoitusta on tarkoitus kerätä kaupungeista, joiden ei tarvitse matka.fin takia rakentaa omaa reittiopasta sekä kaupallisista palveluista ja mainoksista.

Tiehallinto pohtii omalta osaltaan, miten voisi paremmin informoida omista palveluistaan. Yksi esimerkki on levähdysaluekartta, jota on toivottu Tiehallinnon internetsivuille. Kartasta näkisi mm. levähdysalueen varustetason.

Teiden varsille sijoittuvat infopisteet on pyritty huomioimaan parhaillaan monessa tiepiirissä työn alla olevissa **maakunnallisissa opastussuunnitelmissa**. Näissä suunnitelmissa luodaan strategia maakunnan opastuksen pitkäjänteiselle kehittämistyölle ja yhtenä osana ovat juuri miehitetyt ja miehittämättömät infopisteet. Suunnitelmien avulla toteutuu myös eri alueiden tasa-arvoisuus opastusasioissa, kun kaikki kohteet on määriteltävä joka tiepiirissä samojen kriteerien mukaan. Opastusjärjestelmää on kehitettävä yhteistyössä mm. kunnan kanssa.

Vuoden 2008 seuranta-ajankohdan jälkeen tapahtunutta:

Tiehallinto: Lähes kaikki tiepiirit ovat teettäneet "Maakunnallisen palvelukohteiden opastussuunnitelman". Kaakkois-Suomen maakuntien (Kymenlaakso, Etelä-Karjala, Etelä-Savo) ja Lapin/ Kainuun / Pohjois-Pohjanmaan maakuntien palvelukohteiden

opastussuunnitelmat on jo tehty. Lisäksi Hämeen, Keski-Suomen ja Vaasan tiepiirit ovat tehneet suunnitelmat.

Turun tiepiirissä on meneillään maakunnallisten opastussuunnitelmien laatiminen.

Opastus- ja tienvarsimainontaseminaari pidetään 6.10.2009 klo 12.00-16.00. Seminaaripaikka on vielä avoin.

*Etelä-Suomen lääninhallitus on tuottanut **Matka.fi –aikataulupalveluun** järjestelmän pysäkkitiedot (digistop). Väylähallinnon uudistuksen mukana pysäkkitiedon tuottaminen integroidaan osaksi Digiroadia.*

4) Koulutuksella ja tutkimuksella vahvempi ammattitaito ja osaavaa työvoimaa

11. Matkailualan koulutuksen kehittämisen lähtökohtien määrittäminen

Vuoden 2008 seuranta-ajankohtaan mennessä tapahtunutta:

OPM: Korkeakouluissa matkailualan koulutuksen päävastuu on ammattikorkeakouluilla, joita yliopistot tukevat tutkimustoiminnallaan. Yliopistot harjoittavat matkailuun liittyvää tutkimusta erityisesti Lapin yliopistossa ja Joensuun yliopistossa.

Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmaan 2007 - 2012 sisältyvissä koulutustarjonnan määrällisissä tavoitteissa on otettu huomioon matkailualan kasvava työvoimatarve.

OPH: Tutkintojen perusteiden kehittämistyössä otetaan huomioon matkailualan moninaiset tarpeet ja liitynnät muihin aloihin. Tutkintojen perusteiden rakennetta kehitetään niin, että opiskelijoilla ja tutkinnon suorittajilla on valinnan mahdollisuuksia omien tarpeiden, matkailuyritysten tarpeiden ja alueellisten tarpeiden mukaisesti. Näin varmistetaan ammattitaitoisen työvoiman ja moniosaajien saatavuus alalle.

Kehitetään sekä perustutkintoja alalle tuleville nuorille ja aikuisille että ammattitutkintoja, joissa näytetään osaaminen eli alalla vaadittava ammattitaito.

Tehdään tiivistä yhteistyötä työelämän sidosryhmien kanssa, jotta tutkintojen perusteet vastaisivat mahdollisimman hyvin matkailualan työpaikkojen tarpeita.

OPH ja OPM: Matka 2020 -hankkeen tuloksia hyödynnetään matkailualan perustutkinnon tarkistamistyössä, joka käynnistyi vuonna 2007 ja päättyy vuonna 2009, kun tarkistetut perustutkinnon perusteet otetaan käyttöön. Matkailualaa käsiteltiin myös Palvelut 2020 – hankkeessa, lähinnä majoitus- ja ravitsemispalvelujen osalta. Myös Palvelut 2020 – hankkeen tuloksia on tarkoitus hyödyntää matkailualan tutkintojen uudistamisessa ja muussa mara-alan koulutuksen kehittämisessä.

Matka 2020 -hankkeen tuloksia hyödynnettiin lisäksi Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman 2007 - 2012 laadinnassa, erityisesti kehittämissuunnitelmaan sisältyvien koulutustarjonnan määrällisten tavoitteen asettamisessa.

Valtioneuvosto on linjannut Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa matkailualaa palvelevien koulutusalojen aloittajatavoitteet seuraavasti:

	Tavoite 2012	Uudet opiskelijat vuonna 2006
Matkailuala		
Ammatillinen peruskoulutus	700	1 006
Ammattikorkeakoulu	550	843
Yliopisto	50	49
Majoitus- ja ravitsemisala		
Ammatillinen peruskoulutus	5 000	5 077
Ammattikorkeakoulu	450	421

Vuoden 2008 seuranta-ajankohdan jälkeen tapahtunutta:

OPM: Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa 2007 - 2012 asetettujen tavoitteiden väliarviointi tehdään vuonna 2010. OPM on asettanut vuoden 2008 lopussa työryhmän valmistelemaan koulutustarpeiden ennakoitua ja mitoittamista. Työryhmän yhtenä tehtävänä on tehdä 30.11.2009 mennessä OPM:lle selvitys vuosien 2008 ja 2009 yhteiskunta-, talous- ja työvoimakehityksen mahdollisista vaikutuksista kehittämissuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin sekä tehdä mahdolliset esitykset määrällisten tavoitteiden muuttamiseksi.

12. Matkailukoulutuksen työelämälähtöisyyden vahvistaminen

Vuoden 2008 seuranta-ajankohdan jälkeen tapahtunutta:

OPM: Lapin yliopisto, Rovaniemen ammattikorkeakoulu ja Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu sekä niiden taustayhteisöt muodostavat Lapin koulutuskonsernin. Lapin koulutuskonserni on perustamassa monitieteistä **Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituuttia**, joka perustuu yliopiston, ammattikorkeakoulujen, ammatillisen koulutuksen, tutkimuslaitosten ja elinkeinoelämän yhteistyöhön.

OPM ja OPH: Ammatillisen perustutkintojen tutkintorakennetta sekä matkailu- ja ravitsemisalan tutkintojen perusteita on kehitetty vastaamaan entistä paremmin **matkailualan osaamistarpeita**. Tutkintorakennetta muutettiin 19.6.2008 (asetus 469/2008). Matkailualan perustutkinnon tarkistettavat perusteet tulevat voimaan 1.8.2009.

Matkailualan koulutustarjonnan ajoittumisesta päättävät ammatillisen koulutuksen järjestäjät. Koulutustarjonnan suuntaamisessa ja ajoittamisessa tehdään yhteistyötä alueen työelämän kanssa.

OPH: *Opettajien työelämäosaamisen diplomi on uusittu vuonna 2008, ja se on nimeltään ”Perusteet opettajan työelämäosaamisen täydennyskoulutukselle”, 25 op. Perusteet pitävät sisällään opettajien työelämäjaksojen lisäksi työpaikkaohjaajien kouluttamisaamasta. Opettajat voivat näin tukea yrityksiä työpaikkaohjaajien kouluttamisessa. Opettajien työelämäjaksoja kehitetään ja niiden toteuttamista on tuettu ja tuetaan rakennerahastokaudella 2007 - 2013 Manner-Suomen ESR-ohjelman valtakunnallisesta kehittämissohjelmasta Osaajana työmarkkinoille.*

TEM: *Opetusministeriön asettama matkailualan koulutustoimikunta oli tiiviisti mukana matkailualan perustutkinnon tarkistettujen perusteiden laadinnassa ja antoi alaa koskevia lausuntoja myös muiden tarkistusten osalta. Vuoden 2009 aikana matkailualan koulutustoimikunta pyrkii parantamaan ennakointia koskien matkailualan koulutuksen suorittaneiden työllistymistä alalle.*

13. Kehittäjien, kouluttajien ja rahoittajien matkailuosaamisen lisääminen

Vuoden 2008 seuranta-ajankohtaan mennessä tapahtunutta:

*Julkishallinnon ja YTN:n jäsenlaitosten matkailurahoittajille järjestetään yhteistyössä TEM:n, MEKin, Finnveran ja TE-keskusten kanssa vuosittain **Matkailun toimialapäivät**, johon osallistuu noin 50 – 80 rahoittajaa.*

TEM: *Matkailun toimialajohtaja kehittää erityisesti rahoittajille suunnattuja tapahtumia lisäämään rahoittajien tietämystä matkailutoimialasta.*

OPH: *toteutti matkailualan opettajien osaamisesta ja työelämäyhteistyöstä selvityksen, jonka tulokset valmistuivat vuoden 2007 lopussa. Selvityksen mukaan merkittävin osaamisen puute on työelämätietyden vanhentuneisuus ja kapea-alaisuus. Muuttuva toimintaympäristö asettaa paineita myös opettajien osaamiselle. Työelämäjaksojärjestelmää tulisi kehittää sellaiseksi, että se mahdollistaa opettajien joustavan siirtymisen työelämään. Lisäksi työelämäyhteistyöhön liittyviä käytänteitä tulisi kehittää. Tulokset pyritään viemään ammatillisen toisen asteen ja ammattikorkeakoulujen toiminnan kehittämiseen sekä ammatilliseen opettajankoulutukseen.*

TEM: *Matkailun toimialajohtaja suunnittelee ja toteuttaa matkailurahoittajille suunnattua matkailualan täsmäkoulutusta. Koulutusohjelma käynnistyy aluehallintouudistuksen edetessä vuoden 2008 aikana.*

Vuoden 2008 seuranta-ajankohdan jälkeen tapahtunutta:

TEM: *TEM, MEK, Finnvera ja TE-keskukset järjestävät edelleen vuosittain **Matkailun toimialapäivät**, johon osallistuu noin 50-80 rahoittajaa.*

TEM: *Matkailurahoittajille suunnattua matkailualan täsmäkoulutusta ei ole järjestetty, koska TE-keskusten organisaatiot ovat olleet vuoden 2008 muutoksen kohteena. Vuoden 2009 alusta entisten ”Työvoima- ja elinkeinokeskusten” nimeksi tuli ”**Työ- ja elinkeinokeskukset**”. Organisaatiomuutoksessa työvoimatoimistot integroitiin tiiviimmin TE-keskusten työhön ja osastojako poistettiin. Organisaatio noudattelee nyt ministeriön matriisiorganisaatiota. Seuraava suuri muutos TE-keskuksia koskien tapahtuu*

vuoden 2010 alusta, jolloin *Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset* (ns. ELY:t) aloittavat toimintansa.

14. Kulttuurien tuntemuksen vahvistaminen

Vuoden 2008 seuranta-ajankohdan jälkeen tapahtunutta:

OPH: Kulttuurituntemuksen lisääminen on otettu huomioon matkailualan perustutkinnon tarkistettujen perusteiden osaamisvaatimuksissa.

OPM: Opetussuunnitelmatyö kuuluu korkeakoulujen autonomiaan. kulttuurien tuntemuksen opintojakson pakollisuus kaikilla koulutus aloilla tuntuu epärealistiselta.

15. Matkailun tutkimusstrategian laadinta

Vuoden 2008 seuranta-ajankohtaan mennessä tapahtunutta:

TEM: Ministeriö julkaisi yhteistyössä MEKin kanssa kesäkuussa 2007 ” **Suomen matkailun aluerakenne 2005**” –tutkimuksen, jossa selvitettiin Suomen matkailun aluerakennetta kunta- ja maakuntatasolla sekä kysynnän että tarjonnan osalta.

TEM osallistuu **Suomen matkailututkimuksen määrän, profilaation ja laadun kartoitukseen**, jonka toteuttaa Matkailualan verkostoyliopisto yhdessä CEMAT-tutkimuslaitoksen (Helsingin kauppakorkeakoulu) kanssa. Tarkoituksena on selvittää eri tieteenaloilla käynnissä olevat matkailuun ja vapaa-aikaan liittyvät tutkimushankkeet sekä tutkimusjulkaisut vuosilta 2003–2008. Tutkimushankkeen tavoitteena on matkailututkimuksen osaamisen vahvistaminen, alan tutkimustoiminnan orientaation kehittäminen sekä tutkimustiedon ja –osaamisen siirron tehostaminen. Tutkimushanke valmistuu 30.9.2008 mennessä.

Tilastokeskus: Vuoden 2006 **matkailun tilinpidon tiedot** julkistettiin Tilastokeskuksen internetsivuilla huhtikuussa. Alueellisen tilinpidon tietojen päivytyksestä neuvotellaan vuoden 2008 aikana.

Tilastokeskus laajensi vuoden 2007 alussa **majoitustilastojen** kattavuutta ottamalla tilastoinnin piiriin mukaan myös keskusvaraamot, joiden kautta osa matkailukeskusten mökkivuokrauksesta tapahtuu.

Joensuun yliopiston Matkailualan opetus- ja tutkimuslaitos ja alueellisia ammattikorkeakouluja ovat rakentamassa ”**Alueelliset tietovarannot**” –hanketta, jonka tavoitteena on selvittää alueellisesti matkailualan yritystoimipaikat, toiminnan luonne ja laajuus. Hanke vastaa toteutuessaan erityisesti tarpeeseen selvittää ns. ei-rekisteröidyn majoitustoiminnan määrää ja laatua.

YM: ”**Luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun kysyntä**” –tutkimushanke on käynnistetty ympäristöministeriön ja opetusministeriön rahoituksella. Tutkimuksen toteuttaa METLA vuosina 2007 – 2011.

Vuoden 2008 seuranta-ajankohdan jälkeen tapahtunutta:

OPM: Tutkijakoulujen perustaminen on yliopistojen tehtävä. Vuonna 2009 tehdyssä Suomen Akatemian tutkijakoulupäätöksessä ja -rahoituksessa ei ole matkailualan tutkijakouluja. Lapin yliopisto teki matkailualantutkijakoulusta esityksen, jonka Suomen Akatemia hylkää.

OPM: Korkeakouluissa matkailualan koulutuksen päävastuu on ammattikorkeakouluilla, joita yliopistot tukevat tutkimustoiminnallaan. Yliopistot harjoittavat matkailuun liittyvää tutkimusta erityisesti Lapin yliopistossa ja Joensuun yliopistossa

TEM: Suomen matkailututkimuksen määrää, profilaatiota ja laatua kartoittanut tutkimus julkaistiin keväällä 2009 työ- ja elinkeinoministeriön sähköisenä versiona nimellä ”Perusselvitys matkailututkimuksen tilanteesta, sisällöstä ja kehitystarpeesta Suomessa”. Matkailualan verkostoyliopisto julkaisi sen myös paperiversiona. Kartointus toimii pohjana Suomen matkailun tutkimusstrategian laatimisessa, joka aloitettiin keväällä 2009. Strategia valmistunee vuoden 2010 keväällä.

TEM: Valtakunnallisen matkailun tilinpidon tiedot vuodelta 2007 on julkaistu huhtikuussa 2008 Tilastokeskuksen sivuilla, osoitteessa:
<http://tilastokeskus.fi/til/matp/index.html>.

Tilastokeskukselta saadun tiedon mukaan **uusia tietoja matkailun aluetilinpidosta ei saada vuoden 2009 aikana**. Alueellinen matkailutilinpito on kytköksissä alueellisen panos-tuotoksen toteuttamiseen ja sen tekeminen siirtyi vuodesta 2009 vuodelle eteenpäin. Tuottavuusohjelman edellyttämien henkilöstömäärien vähentämisen vuoksi päätöstä alueellisen panos-tuotoksen ja alueellisen matkailutilinpidon toteuttamisesta vuonna 2010 ei ole toistaiseksi tehty.

Joensuun yliopistossa on meneillään **matkailun alueelliset tietovarannot** - hanke, joka pyrkii vastaamaan pysyväisluontoiseen tarpeeseen ajankohtaisesta ja kattavasta matkailuelinkeinon tilaa ja toimintaympäristöä kuvaavasta tiedosta. Koostettavalla tiedolla tarkoitetaan matkailuelinkeinon täsmätietoutta, esimerkiksi toimialan tunnuslukuja, asiakas- ja markkinainformaatiota sekä trendejä kuluttajien tarpeista, jotka ovat yritysten liiketoiminnan ja elinkeinon toiminnan kannalta merkittävää informaatiota.

16. Alueita palvelevan tutkimustoiminnan kehittäminen

Vuoden 2008 seuranta-ajankohtaan mennessä tapahtunutta:

YM: Vuonna 2007 – 2008 laaditaan ympäristöministeriön rahoituksella selvitys rannikkoalueen virkistysmahdollisuuksien riittävydestä erityyppisiin tarpeisiin. Selvitys palvelee Suomen rannikkostrategian täytäntöönpanoa.

Vuoden 2008 seuranta-ajankohdan jälkeen tapahtunutta:

YM: Selvitys Rannikkoalueen virkistyskäytön kysynnästä (Metlan työraportteja 116) on valmistunut keväällä 2009 ja se on luettavissa internet osoitteessa:
<http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2009/mwp116.pdf>

17. Tutkimustiedon hyödyntämisen lisääminen

Vuoden 2008 seuranta-ajankohtaan mennessä tapahtunutta:

MEK: Tutkimustietopankin rakentaminen ja sijoittaminen varmistetaan matkailun tutkimusstrategian laadinnan yhteydessä.

5) Infrastruktuuria kehittämällä lisää toimivuutta ja kilpailukykyä

21. Reitistöjen ja niitä tukevan infrastruktuurin toimivuuden parantaminen

Vuoden 2008 seuranta-ajankohtaan mennessä tapahtunutta:

Tiehallinto: Pyörämatkailureittejä ei ole valtakunnan tasolla kehitetty aktiivisesti, mutta erilaisten matkailureittihankkeiden yhteydessä on huomioitu myös kevyt liikenne. Esimerkiksi Turun tiepiiri on mukana Saariston rengastien kehittämisessä.

YM: Selvitys valtakunnallisista moottorikelkkaväylistä valmistuu vuonna 2008. Moottorikelkkaväyliä koskevaa lainsäädäntöä uudistetaan vuosina 2008 -2009.

Suomen standardisoimisliitto uudistaa ulkoilua ja urheilua koskevaa standardia (SFS 4424:2002) vuosina 2008 – 2009.

Reittien luokitusjärjestelmä on otettu käyttöön Metsähallituksessa. Koeluokitukset on tehty noin viiteen reittiin. Esteettömät reitit luokitetaan vuonna 2008. Suomen Latu edistää luokittamista omin voimin kuntakentässä.

Vuoden 2008 seuranta-ajankohdan jälkeen tapahtunutta:

YM: Selvitys valtakunnallisista Moottorikelkkaväylien tavoiteverkosta (YMra 3/2009) on valmistunut keväällä 2009 ja se on luettavissa internet osoitteessa:

<http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=98787&lan=fi>

Moottorikelkkaväyliä koskeva lainsäädännöstä on tehty hallituksen esitysluonnos ja se pyritään saamaan valmiiksi vuoden 2009 puolella.

Ulkoilua ja urheilua koskevaa standardiuudistusta varten on perustettu työryhmä ja työ valmistuu vuoden 2009 aikana.

Jokamiehenoikeuksista laaditaan käsikirjaa, koska kansalaisten ja yrittäjien keskuudessa on epäselvyyttä siitä, että mitkä asiat kuuluvat oikeuksien piiriin ja mitkä eivät. Käsikirjan laatimiseen on palkattu konsultti, joka tekee työtä ainakin vuoden loppuun. Mahdollisesti neuvotellaan myös jatkoaikataulusta.

22. Matkailukohteiden – ja alueiden esteettisyyden lisääminen

Vuoden 2008 seuranta-ajankohtaan mennessä tapahtunutta:

Tiehallinto: Tiepiireissä on tehty linjauksia Tiehallinnon ylläpitämien tienvarsipalveluiden siisteyden lisäämiseksi. Levähdysalueiden jäteongelma ja rakenteisiin kohdistuva vandalismi ovat pakottaneet tiepiirit poistamaan taukopaikoilta jäteastioita, WC-rakennuksia ja kalusteita.

Uusien ja peruskorjattujen teiden ympäristöä on maisemoitu mm. luiskiin tehtävillä istutuksilla ja luonnonmateriaalien käytöllä.

YM edistää Pallastunturin matkailualueen kehittämistä. Kolin alueen kesäkäytön edellytyksiä parannetaan. Metsähallitus tekee kestävän luontomatkailun suunnitelmaa Pallas-Yllästunturin ja Pyhä-Luoston kansallispuistojen alueille.

Kansallisten kaupunkipuistojen verkostoa kehitetään. Hämeenlinnan kansallinen kaupunkipuisto perustettiin vuonna 2001, Heinolan ja Porin kansalliset kaupunkipuistot perustettiin vuonna 2002 ja Hangon kansallinen kaupunkipuisto perustettiin vuonna 2008.

Vuoden 2008 seuranta-ajankohdan jälkeen tapahtunutta:

YM: Pallaksen hotellihankkeesta on tarkoitus saada aikaiseksi kompromissiratkaisu lähitulevaisuudessa.

Tiehallinto: Lapin ja Oulun tiepiirit ovat laadittaneet oman alueensa tienvarsipalveluiden kehittämissuunnitelmat.

6) Matkailuelinkeinon säädösympäristöä kehittämällä kannattavampi yritystoiminta

23. Ravintolapalvelujen arvonlisäveron alentaminen eurooppalaiselle keskitasolle

Vuoden 2008 seuranta-ajankohdan jälkeen tapahtunutta:

MaRa ry: EU on muuttanut lainsäädäntöään siten, että jäsenvaltiot voivat päättää, sovelletaanko ravintolapalveluihin yleistä arvonlisäverokantaa vai alennettua arvonlisäverokantaa. Pääministeri Vanhasen hallitusohjelmassa on luvattu alentaa ravintolapalvelujen arvonlisävero elintarvikkeiden kanssa samalle tasolle. Hallitus ei ole tehnyt päätöstä, esittääkö se eduskunnalle lainsäädännön muuttamista.

24. Matkailua erityisesti rasittavien verojen ja maksujen kohtuullistaminen

Vuoden 2008 seuranta-ajankohtaan mennessä tapahtunutta:

TEM:n matkailun tutkimussuunnitelmaan on kirjattu esitys tutkimuksen toteuttamisesta matkailuelinkeinoa koskevien veroluonteisten maksujen alentamisen vaikutuksista yritysten kannattavuuteen sekä siihen liittyen Suomeen sovellettavissa olevista muiden maiden vero- ja kannustekäytännöistä.

Vuoden 2008 seuranta-ajankohdan jälkeen tapahtunutta:

TEM: ministeriö on tilannut selvityksen FCG Planekolta keväällä 2009 ja selvityksen tulokset esitellään 9.6.2009 Matkailun ajankohtaisseminaarissa. Selvityksen tuloksia hyödynnetään myös tulevan matkailustrategian päivittämisen yhteydessä.

25. Koulujen loma-aikojen ajoittaminen matkailuelinkeinolle suotuisimmiksi

Vuoden 2008 seuranta-ajankohdan jälkeen tapahtunutta:

OPM: Lomien siirtoa ei ole kirjattu hallitusohjelmaan, joten asiaa ei ole viety eteenpäin.

26. Matkailun yritystoiminnan ja yrittäjyyden edistäminen

Vuoden 2008 seuranta-ajankohtaan mennessä tapahtunutta:

TEM:n matkailun tutkimussuunnitelmaan on kirjattu esitys luoda käytännönläheinen opas matkailun yritystoimintaa koskevista lupamenettelyistä.

Vuoden 2008 seuranta-ajankohdan jälkeen tapahtunutta:

TEM: TEM:ssä on asiaa käsitelty ja päädytty siihen, ettei ko. oppaan laatiminen ole ministeriön tehtävä.

7) Matkailutoimijoiden työnjakoa selkeyttämällä ja verkostoitumista lisäämällä tehokkuutta kehittämiseen

27. Matkailutoimijoiden välisen työnjaon selkeyttäminen ja toiminnan kehittäminen

Vuoden 2008 seuranta-ajankohtaan mennessä tapahtunutta:

TEM: Kauppa- ja teollisuusministeriön asettama työryhmä jätti helmikuussa 2007 esityksen Julkisin varoin tapahtuvan, ulkomailta Suomeen suuntautuvan matkailun edistämisen tarpeista, toiminnan organisoimisesta sekä tarvittavista määräraha- ja muista resursseista.

MEKin johtokunta päätti toteuttaa esityksen mukaiset toimenpiteet vuoden 2008 loppuun mennessä:

Kaikki MEKin ulkomaantoimistot suljetaan vuoden 2008 aikana. MEKiin jää alle 30 henkilöä töihin.

MEK ostaa matkailun edistämispalvelut ulkomailta Finpron vientikeskuksilta, joka palkkaa työhön vajaa 20 henkilöä. Ko. henkilöiden työn ohjauksesta ja toiminnasta vastaa MEK. Matkailuelinkeinon päin, MEKin toiminta jatkuu ennallaan.

Toiminnan painopisteitä jatkossa ovat:

- 1. Suomen matkailun maakuvatyo (imagomarkkinointi) tuettuna tuotekampanjoilla.*
- 2. Markkinatiedon hankinta, jalostus ja siirtäminen matkailuelinkeinon käyttöön.*
- 3. Suurien tuotekehityskokonaisuuksien valtakunnallinen koordinaatio matkailustrategian määrittelemien teemojen pohjalta (lumi- ja joulu-tuotteet, vesistötuotteet, suomalaiset hyvinvointituotteet, tapahtumat)*

Vuoden 2008 seuranta-ajankohdan jälkeen tapahtunutta:

MEK: Vuoden 2008 aikana MEKin organisaatiota uudistettiin voimakkaasti. Kaikki ulkomaantoimistot suljettiin ja henkilöstömäärä laski vuoden 2007 noin 100 henkilöstä alle 30 henkilöön. MEK osti Finprolta matkailun vienninedistämispalveluja keskeisimmillä markkina-alueilla. Finpro palkkasi toimintaa varten noin 20 henkilöä ulkomaille hoitamaan MEKin heille asettamia tehtäviä. MEK on vuonna 2008 keskittynyt uudelleenorganisointiin, Suomen matkailun maakuvatyon käynnistämiseen, jatkanut markkinatiedon hankintaa ja siirtoa matkailuelinkeinon käyttöön sekä rakentanut valtakunnallista tuotekehityskoordinaatiota matkailustrategian mukaisten teemojen osalta: kesäaktiiviteetit (Outdoors Finland), talvi ja jouluku, hyvinvointimatkailu ja kulttuurimatkailu (kts. Kohta 2) 3. Asiakaslähtöisen tuotekehityksen ja tuotteistamisen kehittäminen).

8) Rahoitusta strategian mukaisesti kohdentamalla nopeampaa kasvua

28. Julkisen rahoituksen kohdistaminen strategian painopisteiden ja kärkiteemojen toteutukseen

Vuoden 2008 seuranta-ajankohtaan mennessä tapahtunutta:

TEM: Toimialapalvelun toimialapäälliköiden matkailua koskevissa **rahoitusnäemyksissä** on korostettu Suomen matkailustrategian ja sen perusteella annetun valtioneuvoston periaatepäätöksen merkitystä ja tuen kohdentamista strategiassa valittujen tavoitteiden toteutumiseksi.

OPM:n pääluokassa olevasta kulttuuriviennin määrärahasta rahoitetaan viennin kärkihankkeita, joissa kehitetään muun muassa markkinointia ja tuotteistusta. Tämä voi koskea myös kulttuurin matkailulliseen tuotteistamiseen liittyviä hankkeita. Määrärahojen niukkuudesta johtuen ei tästä määrärahasta ole käytännössä kuitenkaan voitu juurikaan kohdentaa rahoitusta kulttuurimatkailun tukemiseen.

OPM:n koordinoimasta valtakunnallisesta ESR-osarahoitteisesta **Luovien alojen yritystoiminnan kasvun ja kansainvälistymisen kehittämisohjelmasta** on mahdollista kohdentaa tukea kulttuuriin pohjautuvien matkailutuotteiden tuotekehityshankkeisiin.

MMM: Käynnistymisvaiheessa olevaan **Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaan** sisältyy matkailuelinkeinojen edistämistä koskeva toimenpide, jonka julkinen rahoitus vuosina 2008 - 2013 on alustavan suunnitelman mukaan yhteensä noin 30 m€. Toimenpiteen tavoitteissa on otettu huomioon matkailustrategian painotuksia: tuotteiden saaminen kansainvälisille markkinoille, teemapohjainen aktiviteettituotteiden (suomalaiset hyvinvointimatkailutuotteet) kehittäminen ja vaellusreitistöjen viimeistely matkailukäyttöä varten. Ohjelman yritysrahoituksella (julkinen rahoitus kaikkeen yritystukeen vuosina 2007 - 2013 yhteensä noin 350 m€) on mahdollista tukea merkittävässä määrin strategiassa määriteltyjen painopisteiden ja kärkiteemojen toteuttamista. Päättyvällä ohjelmakaudella matkailuyritysten osuus yritystuesta oli noin neljännes, joten tästä arvioiden yritysrahoitusta maaseudun matkailuyrityksille voisi kohdentaa tulevilla ohjelmakaudella yhteensä noin 90 m€.

Manner-Suomen maaseutuohjelma mahdollistaa valtakunnallisten hankkeiden toteuttamisen mm. matkailuelinkeinojen edistämisen ja kehittämisen osalta. Valtakunnallisia hankkeita päästään rahoittamaan aikaisintaan vuonna 2009.

TEM: Työ- ja elinkeinoministeriön pääluokassa olevaa **maakunnan kehittämisrahaa** (mom. 32.50.43) saa käyttää alueiden elinkeinotoiminnan omaehtoiseen kehittämiseen, osaamiskeskus-, aluekeskus- ja kaupunkipoliittisiin toimenpiteisiin, maaseudun ja saariston kehittämiseen sekä seudullisiin yhteistyöhankkeisiin. Työ- ja elinkeinoministeriön omaan käyttöön jätetään vuosittain pieni osa määrärahasta, jolla voidaan osallistua valtakunnallista tai alueellista merkitystä omaavien lähinnä kehittämis- tai tutkimushankkeiden rahoittamiseen.

Vuoden 2008 seuranta-ajankohdan jälkeen tapahtunutta:

MMM: Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman matkailua koskeva toimenpide sisältää Suomen matkailustrategian strategisia linjauksia ja ohjaa tätä kautta alueellisen rahoituksen suuntaamista. Lisäksi Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmassa käynnistetyt valtakunnalliset hankkeet verkottavat alueellista kehittämistyötä ja sitä kautta ohjaavat alueellisen rahoituksen suuntaamista.

MMM: Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmassa on mahdollista rahoittaa muutaman TE-keskuksen kattavia ylimaakunnallisia hankkeita.

MMM: Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmasta on mahdollista rahoittaa valtakunnallisia hankkeita. Ensimmäisellä hakukierroksella päätöksen sai kaksi (yhteensä laskettu kustannusarvio noin miljoona euroa) teemapohjaista kehittämistä tukevaa valtakunnallista hanketta.

OPM:n pääluokassa olevasta kulttuuriviennin määrärahasta on vuodesta 2009 alkaen kohdennettu harkinnanvaraista valtionavustusta kulttuurin matkailullista tuotteistamista edistävän toimintaohjelman 2009–2013 mukaisiin kehittämistoimiin painottaen erityisesti ulkomailta Suomeen suuntautuvan kulttuurimatkailun vahvistamista

Rakennerahastokaudella 2007–2013 Luovien alojen yritystoiminnan kasvun ja kansainvälistymisen ESR-kehittämisohjelmasta on mahdollista rahoittaa kulttuurin ja matkailun toimijoiden välisiä hankkeita, jotka edistävät tuottaja- ja innovaatiotoimintaa sekä vahvistavat liiketoimintaosaamista ja tietoperustaa.

29. Matkailua rahoittavien viranomaisten yhteistyön kehittäminen ja työnjaon selkeyttäminen

Vuoden 2008 seuranta-ajankohtaan mennessä tapahtunutta:

TEM on palkannut matkailun toimialajohtajan Anneli Harju-Auttin parantamaan TE-keskusten alueellista matkailuyhteistyötä. Yhteistyötä edistetään erityisesti alueellisten julkisrahoittajien matkailutiimien ja –työryhmien toimintaa aktivoimalla ja Suomen matkailustrategian tavoitteiden ja toimenpiteiden tunnettuuden lisäämisellä.

30. EU:n suorien rahoitusmahdollisuuksien hyödyntämisen lisääminen

Vuoden 2008 seuranta-ajankohtaan mennessä tapahtunutta:

Varsinais-Suomen TE-keskuksessa toimineen Euro Info Centerin keväällä 2008 uudistunut toiminta Enterprise Europe Network –yksikkönä seuraa ja tiedottaa muiden toimialojen ohella matkailualaa ja erityisesti pk-yrityksiä ja yritysverkostoja koskevaa informaatiota EU:n kansainvälistymis- ja innovaatiopalveluista ja mahdollisuuksista.

Vuonna 2008 yksikkö laati infopakettin pk-yrityksille EU:n rahoitusmahdollisuuksista. Informaatiossa huomioidaan matkailuyritysten näkökulma. Informaation jakelumuotoja ovat temaattiset seminaarit, infotilaisuudet ja uutiskirjeet. Tietoa toiminnasta jaetaan myös Enterprise Europe Networkin omilla ja Yritys-Suomi verkkosivuilla.

31. Suomen markkinointi ulkomaisten matkailuinvestointien kohdemaana

Vuoden 2008 seuranta-ajankohtaan mennessä tapahtunutta:

Invest in Finland on käynnistänyt toimenpiteet markkinoidakseen Suomea matkailuinvestointien kohteena. Suomen potentiaali ja vahvuudet ulkomaisille investoinneille matkailusektorilla on tutkittu. Potentiaalit ovat erityisesti hyvinvointimatkailun kasvussa, luontoaktiiviteettien merkityksen lisääntymisessä, turvallisuushakuisuuden korostumisessa ja ilmaston muutoksen aiheuttamissa muutoksissa alalla. Mahdollisiksi suorien ulkomaisten investointien kohteiksi on tunnistettu kiinteistöinvestoinnit kasvavissa matkailukeskuksissa ja kaupunkikeskuksissa sekä majoituspalveluliiketoiminnan harjoittamisessa. Edelleen mahdollisia investointikohteita ovat erityisesti kehittyvien ja merkittävimpien hiihtokeskusten rinneyhtiöiden liiketoiminnot, Suomen luontoon liittyvä erikoismatkailu, safaritalojen liiketoiminnot, urheiluopistot ja erikoismatkatuomistot.

Isossa-Britanniassa vuonna 2007 tehdyssä markkinaselvityksessä selvisi, että mm. kansainväliset hotelliketjut on kiinnostava kohderyhmä. Kansainvälisiä hotelliketjuja kontaktoitaessa on käynyt ilmi, että Suomi markkinana kiinnostaa, mutta yhtenä esteenä tänne tulolle nähdään hotellikiinteistöjen osalta kiinteät vuokrasopimukset, joita Pohjoismaiden ulkopuolella ei hotelliliiketoiminnassa juuri enää tehdä. Matkanjärjestäjäpuolella on myös tiettyä kiinnostusta investoida omiin kohdepalveluihin Suomessa matkustajamäärien kasvaessa. Selvityksen mukaan Suomessa kiinnostaa kohteen uutuusarvo, väljyys, kohtuullinen hintataso, hyvin koulutettu työvoima ja Venäjän potentiaali. Venäjän suunnalta on nähtykin jo joitakin investointeja mat-

kailusektorille. Mielenkiintoinen oli myös espanjalaisyrityksen investointi suomalaisiin huvipuistoihin.

Vuoden 2009 seuranta-ajankohtaan mennessä tapahtunutta:

Invest in Finland toimii aktiivisesti markkinoiden Suomea matkailuinvestointien kohteena. Suomen potentiaali ja vahvuudet ulkomaisille investoinneille matkailusektorilla on vaihtoehtoisten matkailuelämysten ja kohteiden kysynnän kasvussa, ilmaston muutoksen aiheuttamissa muutoksissa alalla ja Suomen naapurimaiden ja Aasian kautta liikenteen tuomassa markkinakoon kasvussa. Kansainväliset hotelliketjut ovat kiinnostunut kohderyhmä kuten myös uusia kohteita etsivät alan toimijat. Invest in Finland toimii aktiivisesti yhteistyössä alueiden kehitysyhtiöiden, OSKE:n, TE-keskusten ja muiden alueellisten toimijoiden kanssa. UK:ssa teetettiin kohderyhmäselvitys, jolle aloitettiin aktiiviset markkinointitoimenpiteet. Matkailun ja elämystuotannon klusteriohjelman kanssa yhteistyössä järjestettiin investointiseminaari Lontoossa huhtikuussa ja edelleen kartoitetaan uusia kohdemarkkinoita tulevia yhteisiä projekteja varten. Invest in Finland on ollut mukana alueellisten kehittämishankkeiden ohjausryhmissä, kuten Invest in the Arctic hankkeessa.

9) Lisätyt toimenpiteet:

32. Virallisen hotelliluokituksen toteuttaminen Suomessa

Vuoden 2008 seuranta-ajankohtaan mennessä tapahtunutta:

Vuoden 2007 silloisen kauppaja- ja teollisuusministeriön matkailun ajankohtaisseminaarissa strategiaan päätettiin suurella äänen enemmistöllä lisätä tarve saada Suomeen hotelliluokitus, joka tänä päivänä on käytössä lähes kaikissa Euroopan maissa.

Seminaarin jälkeen KTM oli yhteydessä Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry:hyn ja pyysi sitä selvittämään edellytyksiä luokituksen toteuttamiseksi Suomessa. MaRa käsittelee asiaa elokuussa 2007 hallituksen kokouksessaan, joka oli yksimielisesti sitä mieltä, ettei hotelliluokitusjärjestelmän luominen ole tarpeellista. Hallituksen näkemyksen mukaan järjestelmän luomisesta ja sen kustannuksista aiheutuvat haitat ovat suurempia kuin järjestelmän edut.

Perusteluiksi on mainittu, että ulkomailta Suomeen suuntautuva matkailu on kehittynyt erittäin suotuisasti (kasvu vuonna 2006 + 12 % hotelliyöpymisten osalta) ja että hotelliluokitusjärjestelmän puuttuminen ei ole estänyt Suomen myymistä kongressien pito- paikkana. Vuonna 2006 Suomi, Helsinki ja Tampere menestyivät kansainvälisten järjestökongressien maailmanlaajuisessa vertailussa erittäin hyvin.

Keskeisin syy sille, miksi MaRan mielestä hotelliluokitusjärjestelmää ei kannata luoda on, ettei luokitus kerro hotellin tasosta ja viihtyisyydestä. Pohjoismaiset ja muunkin Euroopan hotelliluokitusjärjestelmät mittaavat teknisiä, kaavamaisia asioita. MaRan selvitysten mukaan (luokittelivat Helsingissä kaksi eritasoista hotellia Ruotsin mallin mukaan) korkeatasoinenkaan hotelli ei voi saada hyvää tähtiluokitusta, jos esimerkiksi vain pienikin osa sen huoneista on luokituskriteerien mukaan liian pieniä tietyn tähtitason saavuttamiseksi tai jos esimerkiksi hotellihuoneessa ei ole riittävää määrää tuoleja. MaRan näkemyksen mukaan luokitusjärjestelmän kehittäminen niin, että se mitataisi teknis-muodollisten asioiden lisäksi myös hotellin viihtyisyyttä ja palvelutasoa, ei ole käytännössä mahdollista.

MaRan näkemyksen mukaan luokitusjärjestelmän käyttöönotto merkitsisi suomalaiselle hotellielinkeinolle suuria kustannuksia, jotta yritykset saisivat tähtiluokituksen, johon ne katsovat kuuluvansa. Myös järjestelmään liittyvän hallinnon perustaminen maksaisi, koska hotellin tähtiluokitus tulisi tarkastaa vähintään joka toinen vuosi. Lisäksi MaRa katsoo, etteivät Euroopassa olevat järjestelmät ole vertailukelpoisia ja siten ne eivät paranna matkailijan mahdollisuuksia vertailla eri maiden hotelleja.

Silloinen kauppaja- ja teollisuusministeriö katsoi saadun selvityksen perusteella, ettei luokitusjärjestelmän rakentaminen ja käyttöönotto ilman hotellielinkeinon sitoutumista ja myös rahallista panostusta ole mahdollista.

Sitten on tehty esitys, että asiaa vielä selvitettäisiin mm. MaRa ry:n ja Kuluttajaviraston kanssa.

Vuoden 2008 seuranta-ajankohdan jälkeen tapahtunutta:

TEM: Elinkeinministeri Pekkarinen kutsui osapuolet kuultavaksi asiasta toukokuussa 2009. Päätettiin perustaa asiaa selvittämään työryhmä. Asiaan palataan syksyllä 2009.

33. Matkailun ja elämystuotannon osaamisklusteri

Vuoden 2008 seuranta-ajankohtaan mennessä tapahtunutta:

Kansallinen osaamiskeskusohjelma keskittyy kansainvälisesti korkeatasoisen osaamisen hyödyntämiseen alueellisten vahvuuksien pohjalta. Matkailutoimialalla kehittämislustana on matkailun ja elämystuotannon osaamisklusteri, jonka avulla tehostetaan osaamiskeskusten välistä yhteistyötä. Klusteri kokoaa laajasti eri alueilla sijaitsevien osaamiskeskusten keskeiset toimijat yhteistyöhön strategisten kehittämissuunnitelmien (2007–2013) toteuttamiseksi.

Klusterin runko muodostuu neljästä eri alueella sijaitsevasta osaamiskeskuksesta Rovaniemellä, pääkaupunkiseudulla, Turussa ja Savonlinnassa sekä yhdestä liitännäisjäsenenä toimintaan liittyvästä keskuksista Jyväskylässä ja näiden toisiaan täydentävistä osaamisaloista.

Klusterin toiminnallinen runko muodostuu keskenään sidoksissa olevista yrityksistä, tutkimus- ja koulutusorganisaatioista ja julkisista yhteisöistä, joiden vuorovaikutus tuottaa selkeästi osoitettavissa olevaa hyötyä. Klusterin tärkein toiminnan muoto on verkostoyhteistyö.

Osaamisklusterin pääteemat ovat sähköisen liiketoiminnan menetelmät matkailutoimialalla, palvelumuotoilun menetelmät sekä elämyksellisyyden hyödyntäminen yritystoiminnassa ja tuotetarjonnassa.

Klusterin tavoitteena on mm. lisätä alalla toimivien yritysten kasvua, kannattavuutta ja kansainvälistymistä, kannustaa matkailu- ja elämysyrityksiä tutkimus- ja kehitystoiminnan ja tuotekehityksen lisäämiseen.

Matkailun ja elämystuotannon osaamisklusteri on mukana monissa matkailustrategian mukaisissa kehittämishankkeissa. Se toteuttaa yhdessä MEKin kanssa tuotekehitystyöpajoja ja tuotetestausta. Klusteri on ollut mukana suunnittelemassa Matkailun tutkimus- ja koulutusinstituutin toimintamallia ja tutkimusohjelmaa. Klusteri tuottaa myös Matkailun ennakoitihankkeen, jonka tavoitteena on koota eri alueiden ja laitosten tuottamat ennakoitikonaisuudet ja tuottaa kansallinen visio. Matkailun osaamisklusteri on yhdessä Elintarviketuotannon osaamisklusterin kanssa toteuttamassa Matkailijan ruokareittikonaisuutta. Lisäksi kukin osaamiskeskus toteuttaa erilaisia kehittämishankkeita alueillaan.

Vuoden 2008 seuranta-ajankohdan jälkeen tapahtunutta:

Matkailun ja elämystuotannon osaamisklusteri on käynnistänyt kaksivuotisen Ennakointi-ohjelman, jonka tuloksista kertova väliraportti on valmistunut. Klusterin toimesta on tuotettu mm. seuraavat innovaatiopalvelut yritysten ja muiden matkailutoimijoiden käyttöön: Matkailun sosiaalisen median ABC, Tehokas Internet markkinointi -

koulutus, Näy Netissä - kampanja sekä Introduction to Service Design -eLearning sovellus. Kansallisella tasolla on käynnistetty ExperienceLab - käyttäjälähtöisen kehittämisympäristön toimintamallin luominen ja siihen liittyvät alueelliset ExpLabit. Lisäksi alueellisella ja kansallisella tasolla on käynnissä useita matkailustrategian mukaisia toimenpiteitä liittyen mm. hyvinvointi-, kulttuuri- ja aktiviteettimatkailuun.